

„Gospodarska priloga“

priložena od

štajerskega gospodarskega društva.

L. 1883.

27. maja,

Štev. 9.

Kako koristno je, če se boljše izobražijo kmetovalci v kmetijstvu.

Čujemo pritoževati se kmetovalce iz vseh krajev naše dežele in iz vsih krogov, da jim ne gre dobro; in te pritožbe gotovo niso prazne. Dandanes ni lahko gospodariti; ker se tirja od kmetovalca od vseh strani, množi se dan na dan, sredstev pak zadostovati temu tirjanju v pravi razmeri nimamo. Deržava je prisiljena nabirati starih davkov več, kakor popred, in nakladati novih davkov, da more plačati svoje stroške, kteri so se grozno pomnožili; dožela, okraj in srenja potrebujejo denarja, da morajo spolniti svoje dolžnosti, zato se množijo tudi te naklade.

Poslji in dnevniki (taverharji) tirjajo vsaki dan več plače, delati pa nočejo toliko, kakor popred; potrebne reči, ktere mora kupovati kmetovalec, so se podražile. Pa tudi kmetovalec sam, (to velja tudi od malih gruntnih posestnikov) ima več potreb, kakor so jih imeli njegovi predniki, ne oblači se več tako priprosto in svojemu stanu dostojno, kakor njegovi stariši, hoče imeti več prijetnosti in več zabav, kakor so jih imeli njegovi predniki, spoznal je marsiktero potrebo, ktere njegovi stariši niso poznali, in misli, da brez tega ne more živeti.

Tako podražilo se je življenje na vse strani in stroški so se narastli. Dohodki pa s tem niso napredovali in pravi razmeri, ti so dalje zaostali. Sicer so tudi veliko boljše kakor popred, ker v zadnjih desetinah so se tudi kmetovalski pridelki zlo podražili. Pa ta višja cena ni prišla v enaki meri na vse kmetovalske dohodke. V prvi vrsti podražili so se dohodki od živinoreje, kteri se plačajo veliko boljše; n. p. meso, mleko, sirovo maslo, sir i. t. d. so se prav zlo podražili, in odperla so se jim pota, da jih dandanes kmetovalec prav lahko proda. —

V enaki razmeri pak se niso podražili poljski pridelki posebno žitni, ker žita dohaja dovolj po železnikah in parobrodih iz dežel, ktere ga lotje in obilneje pridelujejo, kakor pri nas. Ogersko, Rusko, in v novejšem času tudi Amerika pošiljajo

toliko pšenice po svetu, da ni mogoče, da bi se žito in moka podražila. Kolikor časa pa ima kmetovalec vir svojega pridobljenega denarja samo pri žitni kupčiji, se pri tih razmerah njegovo stanje ne da poboljšati.

Pa ne samo kmetovalec, tudi vsi drugi stanovi terpijo, povsod se sliši samo ena tožba: Časi so se grozno sblujšali!

Kaj mislite? ali bi se te buje razmere ne dale v boljše spremeniti? ali bi ne bilo mogoče poklicati nazaj starih časov, v kterih so živeli kmetovalci brez skerbi, kakor vsaj mi mislimo, ker izhajali so s svojimi poljskimi pridelki, ja živeli so v resnici brez skerbi.

Tega storiti ni več mogoče. Napredek, ki se je pokazal v zadnjih desetinah v obilni meri pri vsih razmerah človeškega življenja, ne moremo vstaviti ali vničiti, železnice, ki so nam prinesle toliko koristi, pa tudi toliko konkurence, ne moremo izpraviti iz sveta, marsiktere ustanovbe, ktere nam je prinesel novejši čas ne moremo pogrešati, marsikterih vžitkov, ktere smo spoznali, ne moremo več opustiti. Gotovo nam ne bi bilo všeč, če bi dobili nazaj „dobre stare čase“, kako bi se čudili, če bi morali viditi in občutiti, koliko boljše imamo mi sedaj, kakor so imeli naši predniki, kteri so imeli sicer brezskerbno življenje, zato pak so si morali dopasti marsiktero težavo in silo, ja celo tlako od družih, ter protili so jim nevarnosti in težave, kterih mi ne poznamo v resnici, komaj po imenu. —

Nazaj poklicati se več ne dajo ti časi, te razmere se ne bodo več ponovile, ktere se nam zdijo veliko boljše, kakor so bile v resnici, to je gotovo. Toraj nimamo drugega pota, kakor živeti po tem, kar tirja čas, ravnanje se po sedajnih šegah in razmerah, kakor priporoča je že apostol Pavel v svojem pismu do Efesovcev. Kako pak bi bilo to mogoče, če se tudi porabijo vsa sredstva, ki jih imamo dandanes pri rokah, da bi se krepčali in si dajali moč za boj, kterega ima vsakdo v svojem življenji večjega ali manjšega.

Pervo in neobhodno potrebno sredstvo opovi-

rati tim nezgodam je omika in vednost. Kdor ima dobro znanje svoje delavnosti, dela prav lahko in z dobrim vspehom, ker pozna pota, po katerih mora hoditi, in sredstva, katerih mora se posluževati, da doseže zaželjen vspeh. Zato ima dobra šolska omika toliko veljavo, v ljudski šoli mora se narediti temelj vednosti in znanstva, na kterega se zida poznejše napreje. Izverhevati obertnijšo, rokodelstvo, ali kmetijo pak ne zastostujejo vednosti, ktere pridobijo se v ljudskih šolah. To je posebno pri kmetovalcu. Ta potrebuje znanstva in izurjenja v svojem predmetu, kterega pridobiti mu ni nikolj mogoče v ljudskih šolah, temveč pridobiti si jih mora na drug način. —

Večji del kmetovalcev pridobijo si znanstvo kmetovanja, in spolnovanja svojih dolžnosti samo po vsakdanji skušnjji. Kmetijski sin vidi kmetovanje od mladih nog, vidi kako opravlja njegov oče, kako opravljajo posliji, kako opravlja sosed svoja opravila; kako se orje, kako se seje, kako se gnoji, kako se žane, vidi, kako se kermi živina in kako se molze, vsa ta dela posnema, kakor jih je vidil v mladosti, ne zna drugzega, kakor kar se je navadil na imenovan način. Tako se je učil ded od svojega očeta, tako se uči sin od očeta, in na ta način se gospodarji po starem, ravno tako, kakor je gospodaril predced, sedaj v težkih časih, ki je treba napenjati vse žile, treba poprijeti se vsacega poboljšanja, da more izhajati kmetovalec.

Kmet pravi: Moj predced, moj ded, moj oče so delali tako, in so prav lahko in dobro živeli, zakaj pa bi jaz delal drugače. To je ravno narhujsi vzrok sedajne revščine na kmetih. V časih, ko napreduje vse z orjaskimi koraki vsaka vednost, vsaka umetnost, vsaka obertnijša, kmetijstvo ne sme ostati pri starem, če ne mora priti v nič. Ne zastostuje gospodariti prav pridno in pošteno na tak način, kakor so gospodarili predniki, časi se spreminjajo, in razmere se spreminjajo z časom, kar je bilo dobro popred, danes ne velja veliko. Nar pridnejši kmetovalec ne bo dosegel ničesa, če tudi prav pridno dela od ranega jutra do poznega večera, ako se derzi samo tistih pravil, ktere je podedoval po očetu, če se ne briga za poboljšanje kmetijstva v novejšem času, če se ne noče poslužiti sredstev, ktere kažejo mu novejše skušnjje v poboljšanje svojih pridelkov.

Ta sredstva, to poboljšanje kmetijstva pa se ne dajo naučiti se na navaden način, kakor se je naučila večina kmetov svoja opravila, namreč doma po očetu ali posljih; tudi kmet mora vediti dan-danes več, kakor samo tisto, kar se more naučiti doma. —

Marsiktere naredbe so se vstanovile, podati kmetu prilžnost, prisvojiti si potrebnih vednosti, spoznati poboljšanja pri kmetijstvu, s kterimi svojemu gospodarstvu more pomagati, in more pomožiti svoje pridelke.

K tem naredbam štejejo se šole, ktere se opiraje na omiko v ljudskih šolah, olikajo sinove kmetov in kmetovalcev toliko, da jim je mogoče samostalno in koristno gospodariti po svojem posestvu. Take šole, poljedelske šole imenovane, napravile so se skoraj po vsih deželah našega cesarstva; tudi Stajerska ima poljedelško šolo v Grottenhofu pri Gradecu, ktera se je napravila kmetom v prid in korist, in za ktero mora dežela plačevati mnogo denarja.

Ako se oziramo na vse to, misliti bi vendar morali, da so te šole prav dobro obiskovane posebno od kmetov, ker očividno je, da zastostujejo dndonadni neobhodni potrebi. Žalibog pak se pri nas to ne zgodi! Akoravno ima ta poljedelska šola vse učilne pripomočka, kterih treba je šoli sedajni čas, čeravno ima skušenega ravnatelja in posebno dobre učitelje, se vendar ne obiskuje toliko, kakor bi bilo pričakovati. Posebno iz kmetov se oglaš tako malo učencev, da je slišati, da se letošnje leto ne bodo mogle oddati določene stipendije.

To je gotovo prav žalostno! Pri tih razmerah ta šola ne more donasati toliko pridra deteli, ktera jo je vstanovila, kakor je bil namen, in ki bi ga gotovo donesla, če bi bila le boljše obiskana. Ne mislimo, da bi kmetje ne spoznali koristi tistih vednosti, ki se učijo v poljedeljski šoli v Grottenhofu že petnajst let, ali da bi jih morda celo zaničevali, temveč zdi se nam, da te naredbe še ne poznajo dovolj, akoravno obstoji že petnajst let, da bi ji pristevali resnično vrednost. Zato bomo v začetku novega šolskega leta nekoliko več govorili v napravah in razmerah te naše poljedelske šole.

Wilhelm.

O poznem sajenji sadnih dreves.

Zopet nastala je spomlad, gorki solčni žarki rastopili so sneg, potegnili so mrzaz iz tla, sadnemu drevsničarju pak začenjajo se težavni dnevi.

„Le naglo mi pošljite moja naročena drevsca“ tako se glasijo vsa pisma. Previden in skušen vertnar pak gotovo ne bo zadostil mahoma tem tirjtavam, temveč čakal bo popred, ali ostane vreme v resnici ugodno; še le če se je prepričal, da se ni treba bati več budrega mrzaza, izverševal bo naročila enega za drugim. Če kupčija le nekoliko gre, pride na enkrat toliko naročil skupaj, da ni misliti na hitro isveršenje vsih naročil. Če pomislimo, ali ima tisti, ki tirja naročenih drevscev prav naglo in grozi vse sorte reči, kak resničen vzrok zato, moramo reči većinoma, da ne. Večidel verjame se staremu pravilu, da drevo raste le takrat, če pride prav zgodno v zemljo, da se ne izraste več, če je vsajeno pozneje i. t. d.

Vsih tah reči ne bom obravnaval tu, za to ni

prostora, o vseh pritožbah, ktere sem čul ne morem govoriti, dertal se bom nar važnejšega. Da so vsa ta pravila in mnenja prav napčna, to hočem tukaj dokazati. Morda vstretem našim prijateljem, ki gojijo sadna drevesca, in jih oprostim nepotrebnega straha. —

Novo vsajeno drevesce se še le takrat čtvi, če je zračna gorkota mu dala življenja, in če je zemlja še toliko ogrela, da ne opovira drevescu delati novih korenin. Brez gorkote ni mogoče rasti nobeni rastlini. Pri merzem vremenu drevesa prav počasi rastejo, še le ko se je zemlja ogrela, in je postal zrak gorek, nastal je čas hitremu rasteju dreves.

Ravno letos smo zaostali močno v tem oziru; mislim pozno gorkoto in sadna drevesa, ktera smo smeli saditi prav pozno, in bilo še prepozno. Drevesce se prime tembolj gotovo, kolikor pozneje ga vsadimo, (se ve da preden listja dobi), ker je zemlja še veliko gorkaja, kakor zgodaj spomladi. Gleda pak naj se še na drugo reč, sajenja ne smemo pre dolgo časa odlašati, ker se drevesce rado posuši, če je vsajeno po leti potem, ko je dobilo že popred listje; ta nevarnost pride pa pri naših vremenskih razmerah še le meseca maja. Če se drevesce vsadi pred tem časom, se bo posušilo le redkokrat, večidel okoreninilo se bo dobro in prav lepo rastle. Zgodaj vsajeno drevesce potrebuje dolgo časa, preden dobi korenin, pozno vsajeno drevesce pak začne poganjati korenine naglo po presaji, in to je ravno prid saditi drevesca pozneje.

Leta 1880 nasafil sem nekoliko dreves pervega maja, in vsa so se hitro narastle, in so donášala vsako leto mnogeга sadja. Vsaak naj bo toraj brez skerbi, če mu dojdejo naročena sadna drevesca malo pozneje, kakor st je vošil, večidel je v njegovo korist, drevesca se mu bodo prijala in lepo rastle, ne bo jih mu treba razsekati v butare, kogar se nekteri bojijo misleči, da pozno dobljena drevesca niso za drugo rabo. Na dalje pak moram opomniti, da se vlatijo neznaní kupčevalci s sadnimi drevesci po tergh, in jih prodajajo kmetov za vsak kup, z izgovorom, da so ravno zadnja drevesca, kterih bi se radi še iznebili. Taka kupčija pa sadjereje ne bo nikoli povzdignila, temveč marsikomu vzame vse veselje saditi sadnih dreves. Kdor ima namen kupiti dobro drevesce kupi naj ga v dobri sadni drevesnici. Posesnik dobre sadne drevesnice gotovo ne bo poslal nič slabega, ker bati se mora še za svoje pošteno ime; toraj ne bojite se izdati par krajcarjev več za sadna drevesa, ker gotovo bote dobili dobrega blaga. Pri ti kupčiji je pregovor resničen:

„Kdor kupi drago, kupi gotovo dobro.“

Jožef Heinisch,
nadučitelj.

Poročila iz kmetov.

iz spodnjega Štajerskega.

Laško, 9. maja 1888. April nam je prinesel perve dni (do 5.) jasno in gorko vreme, pozneje od 8. do 15. je pogosto deževalo, ali padal je sneg (do 500 ali 600 metrov nad morjem). V dolini je padal samo enkrat sneg (7.) pa ni imel obstanka. Gorkota je zaostala od 6. do 15. in od 21. do 23. prav globoko za gorkoto v tem letnim času navadno 3. in 22. zjutraj je bila slana, ktera pak ni napravila škode imens vredne, ker se v tem času ni še nič izrastlo. Izjemše marelic in breskev ni cvetelo meseca aprila še nobeno sadno drevo. Črešnje v bolj zarvarovanih krajih so začele cveteti še le perve dni tega meseca. Sedaj pak cvete vse sadje, da ga je veselje pogledati.

Pozimska žita so se dobro zarastle še le drugo polovice meseca. Po nekterih krajih se je posebno pšenica slabo zarastle, v obče pak stoji žito, da ne moremo boljšega žeteti. Tudi trava za kermo je zaostala, in do zadnih dni meseca ni bilo mogoče pasti živine po pašnikih, akoravno je manjkalo že zadnje zimске mesece povsod živinske piče.

Ker je bilo vreme tako neugodno, so se dela po vinogradih spoznala toliko, kakor popred malo-kdaj, zavoljo pomankanja delalcev se mnogo vinogradov ni moglo okopati. Pri zgodnih terčnih sortah so se odperli pobki še le zadnje dni meseca aprila.

J. Castellič.

Ljutomerka podružnica. 28. januarja in 2. februarja smo imeli podružnične seje, v kterih sta se natanjko pretresovala posejski in vincarski red. Pri posvetovanji o poseljakem redu izrekli se je posebno želja, da bi se gledalo ostro na spolno-vanje tega reda od okrajnih glavarjev in od županov. Za odbornike podružnične na 59. občni zbor sta bila voljena gospoda Janez Kukovetz in Janez Huber, ter sklenilo se je priporočiti dva uda za izverstenje, ktera sta si pridobila posebnih zašlug za sadjereje. Nadalje izgovorila se je želja, da bi izhajala gospodarstvena priloga še navtjalje pri „slovenskem Gospodarju.“

Celjska podružnica. Zbor podružnični 3. febru- varja t. l. obiskalo je blizo 120 kmetovalcov, otvoril ga je predsednik podružnice gospod doktor Langer s poročilom o podružničnem delovanji in o stanji podružnične blagajnice: Gospod profesor Wilhelm je na to govoril prav natanjko o hmeljereji, dokazal je temeljne pogoje hmeljeve reje, svari je ne saditi preveč hmelja posebno tiste, ki nimajo dovolj pri-pomočkov prestati slabih letin, in omenil je nar hujše sovražnike hmelja, ter jih je pokazal, tako tudi nar hujše hmeljeve bolezni. Podružnica se je posvetovala potem o programu 59. občnega zbora, v kterega bila sta voljena gospoda doktor Langer in Adolf Lutz za poslanca podružnice, in odobrio

je več predlog odločenih za 59. občni zbor. Te, predlogc tičejo vladne predloge zavoljo novih davkov posebno da bi se oprostile domača opravila od obratniškega davka, če niso samostalne obratnije, in so resnično le domača dela; da bi se oprostile vrlage do tisoč goldinarjev v hranilnice, ktere dajejo svoj čisti dobiček v dobrodeljne namene, od rentnega davka, da bi se težave, ktere napravljajo novi davki v občje poljalske, nadalje, da bi se ne plačevali davki od kmetijskih mašin, ki se posojujejo za malo povračilo, in da bi se postava kmalu napravila, ki varuje pri eksekutivnem dražbenji realni kredit. Pri novi volitvi odbornikov, volen je bil gospod doktor Edvard Langer za predsednika podružnice, in gospodje Karol Gajšek, doktor G. Ipavic, Jozef Hausenbichler, Adolf Lutz, ces. svetovalec doktor Kočevar, Franz Kartin, Jozef Bilger in Jozef Lenko za odbornike, ker gospod doktor Kočevar oziroma na svojo visoko starost volitve ni sprejel, je bil volen na mestu njega gospod ministerialni svetovalec Konrad Vasič v podružnični odbor.

Domača čebula za zdravilo.

Angleški oficirji in misijonarji imeli so prilžnost viditi, da imajo „Zulukafiri“, posebno dobro zdravilo proti nezdušljivemu kašlju, ko so bili več časa med tim divjim ljudstvom. Posrečilo se jim je tudi izvediti recept, kako se nareja to zdravilo. Na Angleškem se je izkazalo to zdravilo tako dobro, da ga moremo priporočati. Kuha naj se 500 gramov dobro obljupljene in vrezane cele čebule v enem litru vode z 80 gramom meda in 400 gramov melisnega sladkorja počasi skoz 3 ali 4 ure, ta mešanca naj se počasi shladi, naj se prelije skoz fino sito, in naj se napolni v steklenico, ktera se mora dobro zamašati. Od tega zdravila naj vzame bolnik vsa dan po potrebi 4 do 6 žlic mlačnega na način napravljenega zdravila.

Nar boljši način ohraniti špargelj.

Fršno odrezani špargelji se obljupijo in se denejo v plehnato pušico gosto kolikor mogoče z glavami navzgor. Potem se vlije v pušico prekuhane in zopet ohlajene vode nekoliko vsoljene; toli o, da pride špargelj čisto pod vodo. Na to se pušica zapre in zalota, da ne more zrak v vanjo. Špargelji se potem kuhajo zadelani v pušico eno uro v vreli vodi; pušice morajo se ta čas deržati neprenehoma pod kropom. Potem se pušice ohladijo v vodi, in se hranijo na suhem kraju. Tako hranjeni špargelji se pri rabi komaj razločijo od fršnih. Kuhajo se v vodi v kateri so bili hranjeni.

Oves piča konjem.

Vsacemu konjerejcu je znano, da se oves v našem srednjem ebnebbji ne da nadomestiti konjem z drugo kermo, ker ima lastnost, da daje konjem živahnost in ognja, ter jih napravi močne in pretene jim lenobo. Mislili so, da ima oves to lastnost zavoljo svojih maslnih tvarin, ktere ima v sebi, in da bi bila toraj koruzna še boljša konjem v kermo, ker ima več maščobe v sebi, kakor oves. Ker je oves dražji, kakor druga kerna, stalo je že mnogega truda najti kermo, ktera bi ga nadomestila. Učenjaki pa pravijo, da to ni mogoče, preiskali so oves kakor kermo za konje prav natanjko, in našli so da ima oves v svojih lučinah neko tvarino, ktera konje naredi sive. Ta tvarina je sicer v vsih ovsavih sortah, pa ni je v vsaki sorti enako veliko. Bel oves je ima manj kakor črni, ravna pa se to tudi po krajih in po načinu, kako se oves obdelava. Zanimivo je, da oves zgubi to moč če se pretolče ali premelje, premlat oves ima sicer hitreji vspeh, pa ne obstoječega. Zato tudi ne smemo upati, nadomestiti oves z ovsavimi otrobi, ker, akoravno je ta tvarina v lučini, se je vendar mnogo zgubi pri mlenji, in zato otrobi ne morejo nikolj domestiti celega ovsu.

Sejmi na Stajerskem.

28. maja: Gleisdorf, Ruše okraj Maribor, nova Cerkev okraj Celje.

29. maja: Rajhenberg okraj Sevnica.

31. maja: Gradec, (Lagergasse zraven mesnice), Loka okraj Laško, Ročica okraj Gornigrad.

1. junija: Kapfenstein okraj Fehring, Vojnik okraj Celje.

2. junija: Novi štift okraj Ptuj.

4. junija: Gajrah okraj Laško, Tinsko okraj Šmarje.

Tržna cena

preteklega tedna po hektolitrah.

Mesta	Pšenica		Rž		Jčmen		Oves		Turčica		Proso		A. da
	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.	š. kr.		
Celje . . .	9	—	7 82	5 70	3 98	6 45	5 60	6 50	—	—	—	—	—
Maribor . . .	7 42	5 40	5 15	3 20	5 78	4	—	—	—	—	—	—	—
Ptuj	9 20	7	—	7 80	6 70	6 50	5 60	6 50	—	—	—	—	—
Gradec . . .	8 29	5 47	5 77	3 38	4 79	5 62	7	—	—	—	—	—	—
Celovec . . .	7 40	3 66	4 32	3	—	4 44	—	—	—	—	—	—	—
Ljubljana . .	8 18	5 45	4 53	3	—	5 61	6 63	6 18	—	—	—	—	—
Ormož	9 75	7 82	5 70	3 98	6 45	5 60	6 50	—	—	—	—	—	—
Dunaj	10 25	7 85	9	—	6 75	6 50	8 55	—	—	—	—	—	—
Pešt	9 90	7 30	7 90	6 60	5 90	6 82	6 50	—	—	—	—	—	—